

MIKRO İKTİSAT

TEMEL KAVRAMLAR

İÇİNDEKİLER

▶ TEMEL KAVRAMLAR

- ▶ İktisat
- ▶ İktisadın Dalları
 - ▶ Normatif İktisat
 - ▶ Pozitif İktisat
 - ▶ Mikro İktisat
 - ▶ Makro İktisat
- ▶ İhtiyaçlar
 - ▶ Zorunlu İhtiyaçlar
 - ▶ Lüks İhtiyaçlar
- ▶ Mallar
- ▶ Hizmetler
- ▶ Fayda
- ▶ Tüketim
- ▶ Üretim

İÇİNDEKİLER

- ▶ TEMEL KAVRAMLAR (Devam)
 - ▶ Karar Birimleri
 - ▶ Hanehalkı
 - ▶ Devlet
 - ▶ Firmalar
 - ▶ Üretim Faktörleri (Kaynaklar)
 - ▶ Toprak
 - ▶ Emek
 - ▶ Sermaye
 - ▶ Girişimci
 - ▶ Kaynak (Faktör) Gelirleri
 - ▶ Rant
 - ▶ Ücret
 - ▶ Faiz
 - ▶ Kâr
 - ▶ Kıtlık
 - ▶ Alternatif Maliyet (Fırsat Maliyeti)

TEMEL KAVRAMLAR

- **İktisat**, Őimdi ve gelecekte tüketime yapılacak **mal** ve **hizmetlerin** üretilmesi ve paylaşılması sürecinde bir toplumun **alternatif** yerlerde kullanabileceği **kıt kaynakların** çeşitli alanlara tahsisine karar verirken **seçimlerini** nasıl yaptıklarını ve bu seçimlerin sonuçlarını inceleyen bir sosyal bilimdir. İktisat, incelediği konulara ve kapsamlara göre dallara ayrılır.

İktisadın Dalları

- ▶ **Normatif İktisat**
- ▶ **Pozitif İktisat**
- ▶ **Mikro İktisat**
- ▶ **Makro İktisat**

- ▶ **1. Normatif İktisat:** Bir durumu hedef olarak gören, ekonomik düzenin nasıl olması gerektiğine dair fikirler üreten iktisat dalıdır. Normatif iktisat belirlenen hedefler için neler yapılması gerektiğini araştırır. Sosyal adalet, üst düzey refah için neler yapılması gerektiğini araştırır.
- ▶ **2. Pozitif İktisat:** Sadece ekonomik düzeni sebep-sonuç ilişkisi içinde inceleyen, ekonomi içinde sürekli geçerli kanunları saptamaya çalışan iktisat dalıdır. Pozitif iktisatta, iktisat kuramlarının istatistiksel olarak test edilebilir çıkarımları ve tahminleri, ekonometrik metotlarla test edilmeye çalışılır; ancak teorik ve ampirik çalışmalar arasındaki ilişki tek yönlü değildir. "Talep artışı enflasyonu nasıl etkiler?" gibi sorulara cevap arar. "Enflasyon hangi düzeyde tutulmalı?" sorusu normatif iktisadın inceleyeceği bir konudur.

- ▶ **3. Mikro İktisat:** Tüketicilerin ve firmaların ekonomik davranışlarını; ihtiyaç, fayda, değer, fiyat kavramları ile araştıran iktisat dalıdır. Piyasa türlerini, piyasaların işleyiş mekanizmasını ve farklı piyasa koşullarında firma dengesinin nasıl oluştuğunu da araştırır.
- ▶ **4. Makro İktisat:** Ülke ekonomisini ve dünya ekonomisini ilgilendiren konu başlıklarını inceleyen bir iktisat dalıdır. İstihdam, enflasyon, kamu dengesi gibi konuları inceleyen bilim dalıdır.

- ▶ İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için çok çeşitli ve oldukça fazla olan gereksinmelerini karşılamak zorundadır. **İhtiyaç**, tatmin edildikçe insanlara mutluluk veren, karşılanmadığı zaman acı ve üzüntü veren duygulardır. Genel olarak ihtiyaçları iki gruba ayırmak mümkündür.
 - ▶ İhtiyaçlar
 - ▶ Zorunlu ihtiyaçlar
 - ▶ Lüks İhtiyaçlar

- ▶ **1. Zorunlu İhtiyaçlar:** İnsanların yaşamını sürdürebilmesi için mutlak anlamda karşılanması kaçınılmaz olan yiyecek, barınma gibi ihtiyaçlara zorunlu yada temel ihtiyaçlar denir.
- ▶ **2. Lüks İhtiyaçlar:** Tatmin edilmedikleri zaman fazla acı vermemekle beraber, tatmin edildiklerinde insanları daha mutlu eden, müzik dinlemek, oyun oynamak, tatil yapmak gibi gereksinmeler lüks yada kültürel ihtiyaçlardır.

- ▶ İster firma düzeyinde olsun ister bireysel düzeyde olsun ihtiyacımızı gideren her şey **mal**dır.
- ▶ Fiziki veya fiziki olmayan olmak üzere malları ikiye ayırmak mümkün. Fiziki mallara yolcu uçakları, kitap ve döner gibi dokunabileceğimiz ürünleri örnek verebiliriz. Üniversitede aldığımız eğitim veya hastanelerden aldığımız bakım ve tedaviler fiziki olmayan mallardır. Bu gruba giren maddi olmayan mallar, fiziki mallardan ayırt edici özelliklerini vurgulamak için, **hizmetler** olarak adlandırılır.

- ▶ **Fayda**, mal ve hizmetlerin kullanılması sonucu tüketicilerin elde ettiği tatmin (mutluluk) hissi **fayda** olarak bilinmektedir.
- ▶ **Tüketim**, kavramı genellikle ekonomik malların ve hizmetlerin, gereksinimleri doğrudan gidermek üzere kullanılması şeklinde tanımlanır. Bireylerin türlü gereksinimlerini doğrudan doğruya karşılayan mal ve hizmetlere yapılan harcamalara **tüketim harcamaları** denir. Mal ve hizmetleri doğrudan doğruya kullanarak gereksinimlerini tatmin eden insana, ekonomide, **tüketici** denir.
- ▶ **Üretim**, insanoğlunun yaşamını sürdürebilmesi için sınırsız olan ihtiyaçların karşılanmasına yönelik ekonomik malların miktarını veya faydasını artırmak amacıyla harcanan çabaların tümüne üretim denir.

- ▶ Piyasa mekanizmasının iki temel aktörü olan tüketici ve üreticinin iktisadi kararları ile kendi menfaatlerini en yüksek seviyeye çıkarmayı hedeflediği varsayılır.
- ▶ Her bir tüketici ve her bir üreticinin kendi yararını en yüksek seviyeye çıkarması sonucu da toplumun toplam yararının en üst seviyeye çıkaracağı varsayılır.
- ▶ Kişisel çıkarların kendiliğinden toplumu da en iyi duruma getireceği varsayımına “**görünmez el prensibi**” diyoruz.

- ▶ **Ceteris Paribus**, iktisatçuların sıklıkla kullandıkları Latince bir ifadedir. “Diğer tüm değişkenler sabit kalmak şartıyla” veya “diğer tüm faktörler sabitken” anlamına gelir.

- ▶ **İş bölümü**, üretim sürecinin bölünerek birden fazla aşama şeklinde üretimin yapılandırılmasıdır. Her bir aşamada ürünün belli bir parçası (kısım) üretilecektir.
- ▶ **Uzmanlaşma**, yeteneklerini dar bir alanda kullanan insanın zamanla çok yüksek bir bilgi-beceri seviyesine ulaşması demektir. Aslında uzmanlaşma iş bölümü ile ortaya çıkan bir süreçtir diyebiliriz.

- ▶ Piyasa ekonomisinde, kaynakların dağılımı, hepsi piyasalar aracılığı ile hareket eden tüketici ve üreticilerle alınan sayısız bağımsız kararın sonucudur. Piyasa mekanizmasına dayalı ekonomilerde üretim, değişim ve tüketime ilişkin kararları üç ekonomik birim alır.

Karar Birimleri

- ▶ Hane halkı
- ▶ Devlet
- ▶ Firmalar

- ▶ **Hane halkı**, bir çatı altında yaşayan ve ortak mali kararlar alan, ya da başkalarının aldığı kararlara tabi olan kişilerdir.
- ▶ **Devlet** kavramı ekonomide, bütün kamu görevlerini, devlet daire ve kuruluşlarıyla devletin doğrudan denetimi altındaki diğer kurum ve kuruluşları içerecek biçimde çok geniş anlamı ile kullanılır.
- ▶ **Firmalar**, devlete, hane halkına ve diğer firmalara sattığı malları üretmek için üretim faktörlerini kullanan bir ekonomik birim olarak tanımlanmaktadır.

- ▶ İnsanların ihtiyaçlarını karşılayan mal ve hizmetlerin hiç biri, tüketildiği şekilde doğada hazır bulunmaz. Her birinin elde edilmesi için üretim faktörlerinin bir araya getirilerek kullanılması gerekir. Genellikle, İktisatçılara göre üretim faktörleri (kaynaklar) şu şekilde gruplanır.
 - ▶ Üretim faktörleri
 - ▶ Toprak (Doğa)
 - ▶ Emek
 - ▶ Sermaye
 - ▶ Girişimci (Müteşebbis)

Üretim Faktörleri (Kaynaklar)

- ▶ **Toprak**, tabiatta hiç el değmemiş hâlde duran ve mal ve hizmet üretiminde kullanılabilecek olan tüm kaynakları ifade eder. Tabii kaynaklar ya da doğal kaynaklar da dediğimiz toprak üretim faktörüne sahip olduğumuz ormanları, akarsuyu ve gölleri, madenleri örnek verebiliriz.
- ▶ Üretim sürecinin bir diğer faktörü olan **emek**, insanın hem fiziki hem de zihinsel çabasını ifade etmektedir. Emek toplumdaki bireylerin kabiliyetleri, eğitimleri ve öğretimleri dahil olmak üzere fiziki ve entelektüel hizmetlerinin tamamını içermektedir.

- ▶ İktisatta **sermaye** kelimesi paradan ziyade fiziki üretim araçlarını vurgulamaktadır. Sermaye, makine ve ekipman gibi üretimde kullanılan ürünleri bir bütün olarak ifade etmektedir.
- ▶ Sermaye denilince bir projenin gerçekleşmesi için gereken mali destek veya bazı firmaların finansmanı için kullanılan hisse senetleri veya tahviller akla gelmektedir.
- ▶ Bu genel itibariyle doğrudur ancak makine, teçhizat, bina, depo, fabrika gibi fiziki varlıkları içermediği için tahvil ve hisse senetlerini **finansal sermaye** olarak adlandırıyoruz. Yani, başka malların üretim sürecinde kullanılmak üzere üretilmiş mallar sermaye olarak adlandırılmaktadır.

- ▶ Ekonomik hayatta risk alan bireyler **giriřimcilerdir**. Girişimci üretim sürecini organize eden kiři ya da kurumdur. Kâr saęlamak veya zarara katlanmak gibi sonuçları olan ekonomik aktiviteleri hayata geçirdięi için girişimcilerin yönetsel yetenekleri olmakla beraber salt yönetici olarak addedilemezler.
- ▶ Girişimci diğer üretim faktörlerini arzuladığı üretimi sağlayabilecek bir formatta bir araya getiren kişidir.

Kaynak (Faktör) Gelirleri

- ▶ Rant
- ▶ Ücret
- ▶ Faiz
- ▶ Kâr

- ▶ Her kaynak üretime katkısı karşılığında bir gelir elde etmektedir. Bu gelirler şunlardır: İnsanların topraklarını kullanarak elde ettikleri gelire **rant**, emeklerini arz ederek elde ettikleri gelire **ücret**, sermayelerini kullanarak elde ettikleri gelire **faiz** ve girişimcilerin gelirin de **kâr** denilmektedir.

- ▶ **Kıtlık**, var olan bir kaynağın ne kadarının istenildiği ile ilgilidir. Eğer bir kaynağın mevcut miktarından daha fazlasını istiyorsak o kaynak kıttır.
- ▶ Temelde kıtlık, insanların sonsuz denilecek kadar çok sayıda olan gereksinimlerinin karşılanmasında kullanılan kaynakların (**emek, sermaye, toprak ve girişim**) ve bu kaynakların üretiminde kullanılan faktörlerin sınırlılığından, hatta tamamen yokluğundan kaynaklanır.

- ▶ Kaynakların k tken ihtiyaçların sonsuz olması çoğu zaman alternatifler arasında bir seçim yapmayı yani bir karar almayı gerektirir. Peki, insanlar nasıl karar alırlar?
- ▶ İktisat biliminde insanların karar alırlarken **rasyonel davrandıklarını** varsayarız. Kendi çıkarının peşinde koşan iktisadi insanın (**homo economicus**) en önemli özelliği **rasyonel (akılcı) davranıő** sergilemesidir.

- ▶ **Fırsat maliyeti (alternatif maliyet)**, iktisadi bir seçim yapılırken vazgeçilmek zorunda kalınan ikinci en iyi alternatiftir. Ekonomi teorisine göre insanlar ve şirketlerin ihtiyaçları sonsuz fakat kaynakları kıttır.
- ▶ Kısacası ne insanlar ne de şirketler istedikleri her şeyi elde edemezler. Bu durumda seçim yapmak zorunda kalırlar. Eğer insanlar ve tabii şirketler rasyonelse faydası ve getirisi diğerlerinden daha fazla olan kararı alır ve tercih kullanırlar. Ancak vazgeçtikleri kararların sağlayacağı getiriler seçtikleri kararın fırsat maliyetleri olur.

Kaynakça

- ▶ DİNLER, Zeynel. (2013). *Mikro Ekonomi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- ▶ DOĞAN, E. Muhsin. *İktisada Giriş*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- ▶ ŞENER, Sefer. *Mikro İktisat*. İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. Ortak Dersler.
- ▶ ÜNSAL, E. M. (2007). *Mikro İktisat*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- ▶ YILDIRIM, Kemal ve Diğ. (2019). *İktisada Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- ▶ YILDIRIM, Kemal ve Diğ. (2018). *Mikro İktisat*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

TEŞEKKÜRLER